

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Литвинова А.П.

студентка,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ЗМІНИ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ У РОЗРІЗІ ХХІ СТОЛІТТЯ: АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗ

Кожному громадянину відомо про значення слова «Конституція» – основний закон, що закріплює суспільний і державний устрій країни. Устрій, своєю чергою, постійно зазнає перетворень через зміну зовнішніх факторів та розвиток людства. Права і свободи, як один з об'єктів регулювання конституційного права, також є речами непостійними, схильними до змін, до набуття нових чинників впливу. Таким чином, не може не змінюватись і конституційний лад, а точніше, сам «constitutio» – порядок, закон.

Процес реформації конституцій світу та України, аналіз та прогнозування викладається у працях В. Речицького, К. Бабенко, Н. Агафонової, Я. Берназюк, П. Рудика. Окремо хотілося б виділити працю О. Єгрешія та процитувати його працю «Сучасні виклики перед християнством ХХІ ст.: гендерна ідеологія та ювенальна юстиція»: «Видається, що сучасне українське суспільство опинилося перед своєрідною екзистенційною дилемою: з одного боку, через вибір європейського вектора розвитку, українські урядовці змушені адаптувати власну систему законодавства до європейських стандартів; з іншого – теперішні соціокультурні реалії переконують, що така «вестернізація» має подвійну природу» [1, с. 580].

Реформування конституції є тяжкий процес, для якого необхідне гідне наукове забезпечення, постійне сканування народних думок, налагоджування роботи науковців та політиків задля досягнення того результату, якого потребує країна в даний проміжок часу. Як видається, дуже важливим є дослідження структурованого аналізу суттєвих модифікацій основного закону нашої держави, що відбулися за останні роки, а також врахування всіх прогнозів на реформи, що вже існують.

Зазначимо, що підготовка до внесення змін до Конституції почалася у 1997 р, на наступний рік після прийняття самої конституції – тоді була розроблена Концепція розвитку законодавства України на 1997–2005 рр., а також орієнтовна програма реформи законопроектів на цей період. Основним її об'єктом ставали виконавча влада та парламент. 16 квітня 2000 р., був проведений Всеукраїнський референдум за народною ініціативою, який досяг успіху і стимулював перерозподіл державної влади та зростання впливу регіонів на процес державного управління. Такі зміни стали необхідними задля подальшого вдосконалення Конституції та її адаптації до правових основ європейської демократії.

23 лютого 2001 р. був поданий законопроект «Про внесення змін і доповнень до Конституції України», котрий у своїх положеннях мав декілька нових пропозицій народних депутатів України, а зокрема: утворення парламентської більшості та формування нею складу уряду; зменшення кількості народних депутатів України, які могли б приймати рішення щодо усунення Президента України тощо.

Потреба в реформуванні національної політичної системи виникла ще у другій половині 1990-х років, оскільки розвиток українського суспільства та його демократизація вимагали її удосконалень. Як зазначає Рудик: «Реформа політичної системи мала і має здійснюватися таким чином, щоб усі гілки влади стали сильними і відповідальними перед народом, щоб забезпечувалася стабільність у діяльності державних інститутів» [2, с. 33].

Цілком зрозуміло: отримуючи владні повноваження, найвищі посадові особи та державні органи намагаються збільшити свої повноваження шляхом корекції законодавства. Але необхідно від самого початку мати на увазі, що існують доволі чітко визначені межі конституційного перегляду, які не можуть бути порушені. Так, згідно ст. 157 Конституції України: «Конституція України не може бути змінена, якщо зміни передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини й громадянина або якщо вони спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України» [3, ст. 157].

Звертаючись до конституційної історії новітнього часу, не можна не згадати події початку грудня 2004 року, коли Конституція України все ж таки зазнала серйозних перетворень, пов'язаних зі зміною форми правління та перерозподілом владних повноважень в системі «президент – уряд – парламент». Підготовка суспільної думки та широких кіл громадськості до змін Конституції також є важливим кроком у механізмі

реформ. Як пише Бабенко К., у разі якщо необхідність внесення змін не усвідомлюється громадянами як об'єктивна потреба державного розвитку, то й самі ці зміни сприйматимуться як елемент політичної боротьби, а не органічна складова загальносуспільного конституційно-правового розвитку [4, с. 118–119].

Далі серйозних змін Конституція зазнала у 2010 році при скасуванні реформи 2004 року, що надавала владу парламенту та прем'єру, а нині повернула її президенту. 21 лютого 2014 року знову відбувається голосування, котре вертає Конституцію зразка 2004 року вже до наших часів. Останньою зміною до Основного закону стала відміна інституту депутатської недоторканності.

Попри всі, здавалося б, позитивні сторони такого втручання в установлені законом норми, конституційні реформи в Україні підуть на користь лише за умов дотримання основних конституційних принципів, а саме верховенства права, незалежного суду тощо. На порядку денному ще повинні бути розглянуті проблеми реальності та дієвості визначальних норм щодо прав і свобод людини й громадянина, а також ті, що перешкоджають реалізації судової та муніципальної реформ. Також досі є нерозглянутим правовий статус представників ЛГБТ-спільнот – питання має бути вирішене у Розпорядженні Кабінету Міністрів України № 1393-р «Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року».

Підсумовуючи вище сказане, Україна, як конституційна держава, знаходиться ще тільки в процесі певного апгрейду, що дозволить їй знаходитись на рівні європейських держав сьогодення. Однак ми маємо розуміти, що для цього їй потрібно створювати таку Конституцію, яка буде функціональною та дієвою саме в Україні.

Список використаних джерел:

1. Єгрешій О. Сучасні виклики перед християнством XXI ст.: гендерна ідеологія та ювенальна юстиція // Історія релігій в Україні: наук. щоріч. – Львів: вид-во «Логос», 2018. – Вип. 28. – Ч. II. – 630 с. – С. 579–594.
2. Рудик П. А. Конституційна реформа в Україні: проблеми та перспективи : монографія / П. А. Рудик. – К.: Атіка, 2006. – 256 с.
3. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
4. Лазаренко С. Ж., Бабенко К. А. Базові принципи та елементи антикорупційної політики в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 23. С. 118–119.